

NORSK OLJEMUSEUM

ÅRBOK 2011

Hele landet til gode – oljebyer i Norge?

Norge er fortsatt en relativt ung oljenasjon – selv om vi etter hvert må ha lov til å si at petroleumsvirksomheten for lengst er kommet over i «moden fase». Det avtegner seg etter hvert en interessant oljehistorie som i årene framover kommer til å bli utforsket og diskutert. Hva er så de mest markante kjennetegnene ved denne historien? I grove trekk kan vi si at 1960-tallet var tiåret for den aller første undersøkelse omkring olje- og gassressursene i havet – og vi opplevde den første interesse fra verdens oljeindustri. Størrelsen på norsk kontinentalsokkel ble avklart gjennom forhandlingene om delelinjen – og vi gjorde det første drivverdige og etterlengtede funnet på Ekofisk i 1969. Med produksjonsstarten på Ekofisk i 1971 ble vi brått en oljeproduserende nasjon – og parallelt måtte landets politiske system orientere seg i landskapet og formulere visjoner og kjøreregler for den nye industrielle tidsalderen.

Det hastet med å gjøre kloke politiske veivalg, og i kjølvannet av olje-funnet gjorde Norge en serie viktige vurderinger og beslutninger som skulle sette sitt merke på den seinere utviklingen. Det går en klar linje fra Stortingets vedtak i 1971 om retningslinjene for petroleumspolitikken, også kalt «de ti oljebud», til stortingsvedtaket om etableringen av Statoil og Oljedirektoratet i 1972 og St.meld.nr. 25 (1973-74) om petroleumsvirksomhetens plass i det norske samfunnet. De mest grunnleggende elementene i norsk oljepolitikk ble utmeislet gjennom disse årene – og særlig framtrepende er intensjonene om å sørge for en god ressursforvaltning og geografisk spredning av den nye industrien. Det gjennomsyrrer alle disse dokumentene at staten skal ha kontroll over naturressursene og at oljevirksomheten i størst mulig grad skal komme hele landet til gode.

Hvordan har så 40 år med oljeproduksjon og industriutvikling preget landskapet? Hva kan vi si om måloppnåelse når det gjelder noen av de mest sentrale målsettingene i den tidlige formulerte petroleumspolitik-

Finn E. Krogh (f. 1959) er direktør ved Norsk Oljemuseum. Han er utdannet cand. polit. ved Institutt for Administrasjon og Organisasjonsvitenskap ved Universitetet i Bergen. Gjennom hovedfagsstudiet var han knyttet til forskningsprosjektet; Politisk styring av petroleumsvirksomheten, med reorganiseringen av Statoil som tema for hovedfagsavhandlingen (1987). Krogh har tidligere arbeidet som konsulent i Norwegian Petroleum Consultants i Bergen og vært prosjektleder/direktør for Norsk Villakssenter i Lærdal.

ken – dersom vi i dag skal etterprøve de politiske visjonene? Ut fra et slikt perspektiv blir det nå interessant å se på hva som faktisk har skjedd i landet de siste 30-40 årene når det gjelder fordelingen av oljerelaterte ressurser og funksjoner, både politisk, økonomisk, geografisk og operasjonelt. I denne årboken har vi valgt å studere noen hovedtrekk ved denne utviklingen ved å bruke merkelappen «oljebyer». Hva er en oljeby? Og hvor mange byer i Norge vil fortjene denne betegnelsen dersom vi setter noen kriterier for hva vi legger i dette? Stavanger har vært den udiskutable oljehovedstaden helt siden Stortinget 14. juni 1972 gjorde sitt strategiske vedtak om å lokalisere både Statoil og Oljedirektoratet i byen. Men hvilke andre oljebyer finnes?

Vi har invitert et lite knippe eksterne forfattere til å skrive artikler om noen andre oljeby-kandidater – som Kristiansund, Trondheim og Hammerfest. Som en oppsummerende og sammenbindende oversikt har oljemuseets egen historiker Kristin Øye Gjerde skrevet om Stavanger og en rekke andre byer i Norge – og vurdert dem ut fra et sett med kriterier for hva det kan innebære å bli karakterisert som en oljeby. Materialet viser relativt store forskjeller i både utviklingsforløp, bredde i funksjoner og relative betydning for de byene som er undersøkt.

Og så kan vi spørre: Har den strategiske nasjonale oljepolitikken, tuftet på visjonene fra tidlig på 1970-tallet hatt gjennomslag? Har vi oppnådd den geografiske spredningen som våre politikere ønsket – og hvilke drivkrefter har i så fall preget denne utviklingen? Hva har vært resultatet av de markedskreftene som vanligvis regulerer industrietablering, hva har byene selv gjort for å tiltrekke seg deler av den nye industrien – og hva har skjedd som følge av en målrettet oljepolitikk under visjonen om å spre ringvirkningene av oljen og gassen – slik at den nye næringsveien ville komme hele samfunnet til gode? De artiklene som denne årboken bringer til torgs gir oss et verdifullt innblikk i denne utviklingen og tilbyr noen svar. Samtidig er det mange ubesvarte spørsmål som gjerne kan være et utgangspunkt for å gjøre ytterligere undersøkelser omkring dette temaet.

Stavanger, 30. mai 2012

Finn E. Krogh
Direktør